

اشاره

آیت‌الله حاج شیخ عباس محفوظی گیلانی رحمته الله علیه از عالمان و فقیهان بزرگ و از مدرسان انقلابی و نامدار حوزه علمیه قم و از اساتید برجسته اخلاق و از شاگردان ممتاز آیات عظام بروجردی و امام خمینی رحمته الله علیه می‌باشد.
بیش از نیم‌قرن از عمر شریف خود را صرف تحصیل، تدریس، تألیف، تدریس و تزکیه نفس کرده است. وی علاوه بر آن، از شخصیت‌های انقلابی و نستوه پیش از انقلاب اسلامی است که سابقه تبعید، دستگیری، زندان و شکنجه را در کارنامه درخشان سیاسی خود دارد و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در مشاغل و مناصب گوناگون کشوری به‌عنوان امین امام و رهبری مشغول خدمت‌گزاری بوده است. وی از بنیان‌گذاران اولیه جامعه مدرسین در حوزه علمیه قم به‌شمار می‌آید و نیز سالیان متمادی ریاست دفتر مرجع عالی‌قدر مرحوم آیت‌الله‌العظمی بهجت رحمته الله علیه را در کارنامه خویش دارد. وی بعد از ارتحال مرجع عالی‌قدر حضرت آیت‌الله بهجت، به‌عنوان یکی از زعمای دینی حوزه علمیه قم، مشغول خدمت به دیانت و مکتب حیات‌بخش جعفری بود و از چهره‌های انقلابی، متین، اخلاقی حوزه و نظام مقدس اسلامی به شمار می‌رفت.

در این مقاله که به‌مناسبت رحلت این عالم مجاهد نگاشته شده است، گذری کوتاه به کارنامه مشحون از خدمات آن فقیه جلیل‌القدر انداخته و خوشه‌ای از خرمن گسترده آن برمی‌چینیم.

• تولد و خاندان

آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ عباس محفوظی رحمته الله علیه از فقهای اخلاقی معاصر، در سال ۱۲۰۷ شمسی برابر با چهارم شعبان ۱۲۲۸ قمری مصادف با میلاد خجسته قمر بنی‌هاشم رحمته الله علیه در خانواده‌ای اصیل و تقواییشه در قریه سالومحله واقع در سه کیلومتری شرق شهر رودسر پای به عرصه حیات گذاشت. پدرش عیسی از مردان متدین بود که به شغل کشاورزی و شالی‌کاری اشتغال داشت و عموی ایشان مرحوم آیت‌الله شیخ محمد محفوظی^۱ از شاگردان آیات عظام حاج شیخ عبدالکریم حائری و سید محمدتقی خوانساری رحمته الله علیه و جدش میرزا علی‌اکبر از مردان صالح و متعبد و از دانشمندان منطقه به‌شمار می‌رفت.

عباس محفوظی^۲ درس‌های ابتدایی شامل خواندن و نوشتن و فراگیری قرآن و ادعیه را در مکتب‌خانه آن زمان فراگرفت و سپس بعد از اتمام دوره ابتدایی به دبیرستان رفت؛ اما حدود یکسال بعد، به‌سبب اشتیاق فراوان به تحصیل درس‌های دینی، به حوزه علمیه رودسر وارد شد. آن حوزه در آن زمان رونق چندانی نداشت و استبداد رضاخانی باعث شده بود که وی به تحصیل علوم دینی رو آوردند. آیت‌الله محفوظی از اوضاع نابسامان آن زمان، این‌گونه یاد می‌کند:

«در زمان رضاخان دسته‌ای طلاب و مشتاقان علوم اسلامی، مخفیانه به روستایی به‌نام چاف‌جبر که در آن زمان خارج از شهر بوده، رفته و نزد شیخ شعبان جبردهی که از عالمان بنام منطقه بود، درس می‌خواندند آیت‌الله سید محمد‌های روحانی^۳ بعد از سقوط رضاخان، اولین مدرسه علمیه را در رودسر با کمک مرد خبری به‌نام مرحوم حاج حسن حیدرپور بنا نهاد؛ البته قبل از احداث مدرسه روحانی، چندنفری در کنار مسجد مرحوم طالب‌زاده که اطاقی به‌صورت آب‌گناه داشت، درس می‌خواندند. مدرسه روحانی ۱۲ حجره داشت و بعد از مرحوم آقای روحانی شاگردانش را تا شرح لمعه تدریس می‌کرد. من و آیت‌الله محمدی گیلانی، جزو اولین کسانی بودیم که در این مدرسه تحصیل و سطوح پائین‌تر را تدریس می‌کردیم.»^۴

• ورود به حوزه علمیه

آیت‌الله‌العظمی محفوظی در سال ۱۳۲۲ ش وارد حوزه علمیه رودسر شد و جامع‌المقدمات و سیوطی را در آن مدرسه فراگرفت. تنها استاد او در حوزه علمیه رودسر، آقا سید‌هادی روحانی بود که درس‌های مقدمات تا سیوطی را نزد او به پایان برد. وی در سال ۱۳۲۴ ش جهت ادامه تحصیل وارد حوزه علمیه قم گردید و مقدمات و سطوح متوسط و عالیه و هم‌چنین خارج فقه و اصول و حکمت و تفسیر را در نزد اساتید بزرگوار و نامدار به‌خوبی فراگرفت و مدارج عالیه علمی را پشت سر نهاد و به مقام منبع‌اجتهاد نایل گردید. ایشان درباره چگونگی ورود به قم و تحصیل در حوزه علمیه چنین می‌گوید:

«بنده به‌همراه سفتن از دوستانم از همان دوره دبیرستان، به طلبگی علاقه‌مند شدم. من و حاج شیخ عبدالحمید رضایی که در اوایل انقلاب توسط منافقین به شهادت رسید، آقای عبدالصمد معصومی که پس از مدتی از لباس طلبگی

فقیه اخلاقی

نیم‌نگاهی به خدمات علمی واجتماعی

آیت‌الله‌العظمی عباس محفوظی رحمته الله علیه

خارج شد و آیت‌الله آقای محمدی گیلانی^۵ که تا آخر با ما همراه بود، بعد از دو سال تحصیل در شمال، در سال ۱۳۲۴ ش به قم آمدیم. ابتدا حجره‌ای برای سکونت نیافتیم و خانه‌ای در اطراف حرم اجاره کردیم؛ پس از مدتی حجره‌ای در مدرسه حجتیه برای ما مهیا شد و در آنجا مستقر شدیم و به‌مدت پنج‌سال در آن حجره سکونت داشتیم و مشغول شدیم و دروس را در محضر استادان بنام خواندیم.»^۶

• در محضر فرزنانگان

حضور در مجلس درس بزرگان و استادان بنام، فرصتی مغتنم بود تا این جویای علم و معرفت، به غنای علمی و زرفای معرفتی دست یابد. وی مقدمات را در نزد استادان فاضلی چون آیات شیخ محمدعلی فیض گیلانی، میرزاعلی نسنخی تهرانی، آقا شیخ حسین زرنزدی، شیخ نعمت‌الله صالحی نجف‌آبادی و شهید سید محمد حسینی بهشتی رحمته الله علیه به اتمام رسانید. آنگاه بعد از اتمام دوره مقدمات آماده حضور در درس سطوح عالیه گردید. اساتید وی در دوره سطح متوسطه و عالیه، عبارتند از آیات:

میرزاعلی مشکینی (مقول)، سید محمدحسین درجه‌ای اصفهانی (لمعه)، شهید محراب شیخ محمد صدوقی یزدی (لمعه)، شیخ مرتضی حائری یزدی (مکاسب)، شیخ حسینعلی منتظری نجف‌آبادی (مکاسب و شرح منظومه سبزواری)، آقا شیخ حسین زرنزدی، شیخ نعمت‌الله صالحی نجف‌آبادی مجاهدی تبریزی (کفایة‌الاصول)، سید محمدباقر سلطانی طباطبایی (کفایة‌الاصول).^۷

آیت‌الله محفوظی رحمته الله علیه بعد از اتمام دوره سطح، وارد درس خارج حوزه شد که عالی‌ترین مقطع تحصیلی حوزه است و زمینه‌ای برای شکوفایی استعدادها و کشف توانایی‌های علمی دانش‌آموختگان. اسامی بزرگانی که وی در محضر آنان زائوی علم بر زمین زده است و از خرمن وجود آنان بهره‌مند شده است، عبارتند از آیات عظام:

سید حسین طباطبایی بروجردی، حضرت امام خمینی، سید محمدرضا

موسوی گلپایگانی، سیدمحمد محقق داماد، شیخ عباسعلی شاه‌وردی، میرزاهاشم آملی^۸.
وی از محضر اساتید بزرگوار یادشده، بهره‌های بسیار برد. یکی از ثمرات ماندگار و آثار مبارک این سال‌های سربار از تلاش و مجاهدت‌های علمی، تقریر درس خارج آیات عظام رحمته الله علیه بود که از مکتوبات مهم ایشان بود. این اساتید هریک از استوانه‌های بزرگ فقاقت و اخلاق بودند و همراه با درس‌های رسمی حوزه، به اخلاق نیز توجه ویژه داشتند. اساساً رفتار و سیره عملی هریک از ای عالمان برجسته، درس بزرگی از اخلاق و فضائل انسانی را به کام تشنگان فرو می‌ریخت. آیت‌الله محفوظی از همان آغاز که از خرمن این اساتید خوشه برمی‌چید، بر این ذقایق اخلاق توجه ویژه داشت. همین استحکام‌بخشی عقاید، از رهگذر اندیشه‌ورزی‌های فلسفی ویزگی شاگردان امام خمینی و علامه طباطبایی رحمته الله علیه است که حضرت آیت‌الله محفوظی از برجستگان این حلقه و از فقیهان فلسفه‌دان و حکمت‌دوست به‌شمار می‌آید.^۹

• هجرت دوباره

آیت‌الله محفوظی پس از چندی حضور در قم و استوار نمودن مبانی علم و تحصیل و کسب دانش و معرفت، برای عمق بخشیدن به تحصیلات خود، عازم نجف اشرف شد تا از محضر عالمان آن دیار علم و فقاقت نیز، بیاموزد و مراتب علمی خویش را ارتقای به خور یخشد. بدین روی در سال ۱۳۳۵ شمسی، به نجف اشرف مشرف شد. قصد او از این سفر آشنایی با سبک تدریس علمای آن دیار و سنجش شرایط تحصیل بود. حاصل این سفر، شناخت و آگاهی از آرای علمای بزرگی مانند آیات عظام سیدعبد‌الهادی شیرازی، سیدحمود شاه‌وردی، شیخ حسین حلی، میرزا باقر زنجانی رحمته الله علیه بود که در این مدت، ایشان، مکتب اصولی و فقهی نجف اشرف را درک نموده و بهره‌های فراوانی از آن برده و آنچه را که باید می‌آموخت، آموخت و آنچه که باید می‌اندوخت، اندوخت. او قصد اقامت دائمی در نجف اشرف داشت که پس از بازگشت خانواده، از سفر به نجف اشرف منصرف شد.^{۱۰}

• در محضر علامه طباطبایی رحمته الله علیه

آیت‌الله محفوظی از شاگردان برجسته علامه طباطبایی رحمته الله علیه به‌شمار می‌رفت و در دروس تفسیر و فلسفه حاضر و از انفسا قدسی او بهره‌مند می‌شد. وی علاوه بر شرکت در دروس عمومی، در جلسات دروسی که شب‌های پنج‌شنبه و جمعه در منازل افراد خاص منعقد می‌شد، هم شرکت می‌کرد. وی چگونگی آشنایی خود با علامه را این‌گونه توصیف می‌نماید:

«ما بسیار مایل بودیم که درس اخلاقی مانند درس اخلاق حضرت امام رحمته الله علیه در حوزه دوباره زنده بشود. ابتدا خدمت امام رفتیم و درخواست کردیم که درس اخلاق را مجدداً شروع کند؛ اما ایشان قبول نکردند. با آقای تربتی (شیخ علی‌اکبر تربتی واعظ معروف قم) مشورت کردیم و تصمیم بر آن شد که از علامه طباطبایی برای درس اخلاق در مسجد سلماسی دعوت کنیم. ایشان هم قبول کرد و آمد اما به‌جای درس اخلاق، تفسیر قرآن را شروع کرد.»^{۱۱}

• تدریس

آیت‌الله‌العظمی محفوظی از بدو ورود به حوزه رودسر، علاوه بر تحصیل به تدریس سطوح پایین‌تر پرداخت و همین سیره و روش را در طول اقامت در قم تداوم بخشید و به‌مدت چهل‌سال به تدریس سطوح عالیه فقه و اصول پرداخت و نیز به‌مدت ۲۵ سال به تدریس خارج فقه و اصول اشتغال داشت که طلاب و فضایی فراوانی از محضر علمی وی بهره‌مند شده‌اند. آیت‌الله شهید شیخ مسلم قلی‌پور گیلانی(شهید منی)، حجت‌الاسلام سیدطه هاشمی (نماینده اسبق مردم قم در مجلس شورای اساهی)، شیخ یوسف صدیق عربانی، شیخ رضا محمدی لنگرودی، شیخ شعبان نخستین رودسری، شیخ حسین جعفری توتکله‌ای، شیخ علیرضا گرماب‌دشتی، شیخ حامد رنجبر لاهیجی، شیخ یوسف بزرگر، شیخ عباس حسن‌زاده، شیخ محمدرضا نانینی، شیخ رحیم عباسی، شیخ رضا رمضانی گیلانی (نماینده مجلس خبرگان رهبری) و … از جمله شاگردان ایشان هستند. آیت‌الله محفوظی پس از مراجعت از نجف اشرف به‌طور تخصصی در فقه و اصول به تعلیم و تدریس نیز مشغول شد و هم‌زمان مطالعات گسترده و تأملات ژرف‌اندیشانه خویش را در زمینه تفسیر و علوم قرآنی پیگیری کرد. این عالم ربانی و بزرگوار به‌رغم سال‌ها تدریس خارج فقه و اصول، اقدامی برای چاپ رساله عملیه نکرد تا اینکه پس از رحلت آیت‌الله‌العظمی بهجت اقدام به انتشار رساله خویش نمود.^{۱۲}

• شاگرد و مرید امام راحل رحمته الله علیه

آیت‌الله محفوظی بی‌شک یکی از شاگردان ممتاز مکتب علمی و معنوی و سیاسی حضرت امام خمینی رحمته الله علیه به‌شمار می‌رود.

وی به‌مدت ده سال از دروس فقه و اصول امام بهره‌مند شد و از افراد مورد وثوق و اطمینان آن بزرگوار به‌شمار می‌رفت؛ به‌گونه‌ای که حضرت امام رحمته الله علیه اجازات‌بخشی از فضایی حوزه قم و برخی از علمای بلاد را با توصیه و معرفی وی صادر فرموده است.

وی از اولین آشنایی خود با حضرت امام می‌گوید:

«ایشان برای نماز به مدرسه فقیضه می‌آمد؛ لذا علاقه ما از همان‌جا و قبل از شرکت در درس خارج ایشان آغاز شد. به‌موازات درس مرحوم امام رحمته الله علیه، در درس آیت‌الله بروجردی رحمته الله علیه هم تا زمان حیات‌شان شرکت می‌کردیم. استاد برجسته ما در فقه و اصول مرحوم امام بود.»^{۱۳}

• ویژگی‌های اخلاقی

آیت‌الله محفوظی علاوه بر تدریس فقه و اصول و دارا بودن مسئولیت‌های علمی و سیاسی، یکی از اساتید بنام و شناخته‌شده اخلاق در حوزه‌های علمیه بود و جلسات پای‌رجای اخلاقی وی، یکی از تأثیرگذارترین درس حوزه به‌شمار می‌رفت. بیان شیوا و جذاب، نفوذ کلام و گریایی سخن، تهذیب نفس، و تزکیه روح، تیزهوشی و نکته‌پردازی، پرهیز از جدال و مخاصمه در گفتار، تسلیم سخن حق بودن، حسن معاشرت و گشاده‌رویی، تواضع و فروتنی، حلم و بردباری، پرهیز از سخنان بیبوهه، احترام به شخصیت‌ها و افراد و حفظ آبروی آنان، رعایت کامل ادب اسلامی، پرهیز از مریدبازی و تشریفات بی‌الایشی و خلوص و از همه مهمتر، سیر و سلوک عرفانی طبق موازین شریعت اسلامی … از جمله ویژگی‌های اخلاقی این عالم ربانی است. سخنان دل‌نشین وی در دروس خلاق علمی آن بزرگوار، همواره در محافل علمی، دانشگاهی و حوزه‌های علمیه مشتاقان فراوانی داشت.

ادامه در صفحه بعد

اسماعیلی همچنین از در نظر گرفتن سهمیه‌ای برای طلاب در حوزه رشته پدافند غیر عامل خبر داد و گفت: تصمیم ما بر این است که رشته پدافند غیرعامل با نگاه حوزوی را اجرایی کنیم که در حال پیگیری‌های آن هستیم. وی با اشاره به اهمیت ارتقای سطح دانش و بینش اساتید حوزه در زمینه دفاع ملی و پدافند غیرعامل، بیان کرد: ارتقای تاب‌آوری اجتماعی در کشور نکته مهم دیگری است که دوستانی که در صف مقدم تاب‌آوری اجتماعی و اصلاح تفکرات غلط در جامعه هستند، طلاب و روحانیونی هستند که در سطح جامعه مثرم ثمر هستند که با تأمین نیازهای فکری و محتوایی در تالشیم که این قصه را هم پوشش دهیم. اسماعیلی حوزویان را افراد صاحب‌نظر در حوزه‌های مختلف دانست و بر راه‌اندازی انجمن‌های علمی و تخصصی در حوزه پدافند غیر عامل تأکید و خاطرنشان کرد: تولید و انتشار نشریات و مقالات تخصصی و برگزاری همایش‌های علمی با موضوع پدافند غیر عامل را نیز در برنامه پژوهشی ۵ سال آینده در نظر گرفتیم.

وی با اشاره به اهمیت مصون‌سازی عنوان کرد: یکسری خواسته‌های صیانتی در حوزه وجود دارد که باید تجمیع شوند و نیازهای صیانتی حوزه بر اساس مباحث پدافند غیرعامل تنظیم شوند.

اسماعیلی همچنین اعلام داشت: سازمان پدافند غیرعامل، دستورالعمل‌های متعددی در حوزه‌های مختلف صادر کرده که این‌ها دستورالعمل‌های لازم‌الاجرای در حوزه کشوری هستند و این دستورالعمل‌ها یکسری از مباحث را استانداردسازی می‌کنند.

وی با بیان اینکه تأسیس مرکز پدافند غیرعامل، تشکیل کارگروه‌ها و ایجاد شبکه ارتباطی استانی از دیگر برنامه‌های ما می‌باشد، گفت: باید برنامه‌ریزی دقیقی انجام شود تا رباطان پدافند غیرعامل در استان‌ها منصوب شوند و یک شبکه ارتباطی جدی در استان‌های مختلف شکل گیرد.

آینده بنا داریم، این برنامه را بررسی و پیرامون آن مباحثه کنیم. وی از برنامه‌ریزی آموزشی برای آشنایی طلاب حوزه علمیه با پدافند غیرعامل خبر داد و گفت: این برنامه آموزشی در ۵ سطح تدوین شده‌که در سطح‌بندی ما، بخشی از آموزش در حوزه مدیران، بخشی در حوزه کارکنان، خدام حوزه، طلاب و روحانیون طراحی شده است.

اسماعیلی به برگزاری دوره‌های تربیت مربی پدافند غیرعامل اشاره و عنوان کرد: مباحث پدافند غیرعامل، در بحث حوزه‌های علمیه نیاز به بومی‌سازی دارد؛ از این‌رو تصمیم ما بر این شد که ۷۰ نفر از طلاب و روحانیون سراسر کشور را انتخاب کنیم و آموزش‌های لازم را به آنان ارائه دهیم. مسئول دبیرخانه پدافند غیرعامل حوزه‌های علمیه در ادامه اذعان کرد: نیازمند تدوین متونی هستیم که نیازهای پدافندی حوزه را برآورده کند و این اقدام را در دستور کار داریم که متون آموزشی بر همین اساس آماده شود.

وی اجرای برنامه‌های آموزشی پدافند غیر عامل توسط مبلغین را دیگر برنامه خود خواند و تصریح کرد: قرار بر این شد یکسری گروه‌های تبلیغی در این حوزه تشکیل شود و یکسری از مباحث پدافند غیرعامل را در پایان‌نامه‌های علمی بگنجانیم و از این پایان‌نامه‌ها در دو مقطع ارشد و دکتری (سطح سه و چهار) حمایت کنیم.

معاون تبلیغ حوزه‌های علمیه خبر داد

پیش‌نویس برنامه پنج‌ساله پدافند غیرعامل حوزه آماده شده است

جاللی، ایجاد آمادگی در برابر سناریوهای پایه تهدید‌های ترکیبی را از برنامه‌های جانبی سازمان پدافند غیرعامل کشور برشمرد و اظهار کرد: یکی دیگر از حوزه‌های مورد تأکید سازمان، برنامه حفاظت از زیرساخت‌های کشور است. در این زمینه بعد از سه سال مطالعه تخصصی، با پیگیری‌هایی که انجام شد، برنامه ملی حفاظت از زیرساخت‌ها، برای نخستین‌بار در کشور تهیه شد.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل، با بیان اینکه پدافند غیرعامل، به دنبال صیانت و حفاظت از مردم و زیرساخت‌های راهبردی است که به مردم خدمات ارائه می‌کند، گفت: البته امروز و در شرایطی که دشمن عملاً از جنگ نظامی علیه کشور ما می‌پوس شده است، تلاش دارد تا مدل‌های نوینی از جنگ همچون «جنگ ترکیبی» و «جنگ شناختی» را بر کشور ما تحمیل کنند.

جاللی با اشاره به اینکه پدافند غیرعامل، از نظر فقهی و استدلالی نیازمند کمک و تلاش حوزه‌های علمیه و جامعه تنبگانی روحانیت است، افزود: از همه تنبگان حوزه و دانشگاه دعوت می‌کنیم، در زمینه مبانی فقهی پدافند غیرعامل ورود کرده و به مایاری برسانند.

• **حمایت از پایان‌نامه‌های سطح سه و چهار پدافندی**
اسماعیلی، رئیس ستاد همکاری و مسئول دبیرخانه پدافند غیرعامل حوزه‌های علمیه هم در این نشست، به کلیات پیشنهاد خود برای بحث پدافند غیرعامل اشاره کرد و افزود: یک برنامه ۵ ساله پدافند غیرعامل حوزه‌های علمیه براساس نیازسنجی‌های انجام‌شده، تدوین شده؛ اما این برنامه هنوز جامع و کامل نیست که ان شالله در یکی دو ماه

حضور دارند، در واقع نماینده تام‌الاختیار دستگاه مربوطه هستند و امید است، با پیگیری مصوبات و صورت جلسات شورا، شرایطی به‌منظور اعضای تفاهم‌نامه‌های مشترک هر دستگاه با نهادهای حوزوی به وجود آید. وی با اشاره به حجم بالای اسناد بالادستی در سازمان پدافند غیرعامل، افزود: باید هر سازمان و نهاد حوزوی با این اسناد آشنایی داشته و آنچه را که می‌تواند و قابل نشر است، ترویج و تبلیغ کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین ملانوری در پایان گفت: حجم بالای فعالیت‌های مراکز عمدتاً فرهنگی است و لذا باید در این بخش سرمایه‌گذاری کرد.

• پدافند غیرعامل نیازمند کمک حوزه‌های علمیه

سردار غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور نیز در این نشست، با بیان اینکه در مقابل تهدیدات با پیشرفت علم و تکنولوژی، باید پدافند در دستور کار مدیران قرار گیرد، عنوان کرد: نباید فرصت‌ها به تهدید تبدیل شوند؛ زیرا اگر لایروبی در مسیر ها انجام می‌گرفت، می‌توانست خسارت‌ها را پایین بیاورد یا مستحکم‌سازی پل‌ها در زمان احداث، می‌توانست مانع تخریب پل‌ها در سیل شود.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل به تقسیم‌بندی آسیب‌پذیری‌ها پرداخت و با بیان اینکه در زمینه خنثی‌سازی چنین تهدید‌هایی، مهم‌ترین راهبرد پدافند غیرعامل، به‌کارگیری برنامه حفظ و تداوم کارکرد زیرساخت‌هاست، تصریح کرد: حفظ تداوم کارکردهای ضروری کشور بسیار مهم است و به نظر می‌رسد، بنا به اهمیت دستگاه، جزو وظایف اصلی هر دستگاه به‌شمار می‌آید.